

ข้อเสนอเครือข่ายพลเมืองเน็ตต่อการบังคับใช้กฎหมายกับคดีทางคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

พื้นที่อินเทอร์เน็ตเป็นหนึ่งในพื้นที่ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ที่ผู้คนจำนวนมากมาหลายหลายเข้าออก สื่อสาร และประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่เหล่านั้น เช่นเดียวกับกรดูแลพื้นที่ทางสังคมอื่น ๆ ข้อปฏิบัติในการดูแลพื้นที่อินเทอร์เน็ตจำเป็นต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคม พร้อมกับไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ในกรณีของเว็บไซต์สมัยใหม่ที่เรียกว่า เว็บ 2.0 ที่เปิดให้ผู้ใช้บริการเผยแพร่เนื้อหาได้เอง (user-generated content) โดยไม่ต้องผ่านผู้ดูแลเว็บไซต์นั้น (ถือเป็น “ผู้ให้บริการ” ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550) ด้วยข้อมูลจำนวนมากที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ทำให้เป็นธรรมดาที่ยากที่จะตรวจตราข้อมูลทุกชิ้นได้ในทันทีทันใด อย่างไรก็ตาม ในคดีต่าง ๆ ที่ผ่านมาในรอบสองปีพบว่า แม้ผู้ดูแลเว็บไซต์จะได้จัดการกับเนื้อหาดังกล่าวทุกครั้งที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่รัฐหรือใช้ดุลยพินิจว่าจะอาจเข้าข่ายการกระทำความผิดตามกฎหมายแล้วก็ตาม แต่กลับถูกเจ้าหน้าที่แจ้งข้อกล่าวหาเสมือนหนึ่งว่าเป็นผู้กระทำความผิดนั้นด้วยตนเอง อีกทั้งการจับกุมมักทำในช่วงปลายวันศุกร์ สร้างความยากลำบากในการขอประกันตัว ส่วนตัวผู้ลงมือกระทำความผิด เจ้าหน้าที่รัฐกลับไม่สามารถติดตามดำเนินคดีได้ เมื่อคดีเป็นข่าวผ่านสื่อสารมวลชนสู่สาธารณะ ความรับรู้ของสาธารณะจึงออกมาในลักษณะ ผู้ให้บริการเป็นผู้กระทำความผิดทั้งหมด

ข้อบังคับและการบังคับที่ทำให้ผู้ให้บริการและผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไม่ได้รับความสะดวก ไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือได้รับความลำช้าในกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวนี้ นอกจากจะไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้แล้ว ยังมีแนวโน้มให้การกำกับดูแลเป็นไปได้อย่างยากลำบากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ เครือข่ายพลเมืองเน็ตจึงมีข้อเสนอต่อประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต สังคม กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์กรบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสื่อสารมวลชน ดังนี้:

- 1. เจ้าหน้าที่ควรรพยายามจับกุมผู้กระทำความผิด มิใช่จับกุมตัวกลาง (intermediaries “ผู้ให้บริการ” ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 เช่น ศูนย์ข้อมูล ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต เซิร์ฟเวอร์จีน โฮสติ้งเนตเวิร์ก เว็บบอร์ด บล็อก)**
  - การควบคุมตัวกลางด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การปิดกั้นเว็บ การกรองเนื้อหา การ “ขอความร่วมมือ” ในรูปแบบต่าง ๆ หรือการตั้งข้อหากับผู้ให้บริการซึ่งนำไปสู่การยึดเครื่องเซิร์ฟเวอร์นั้น ผลกระทบสำคัญประการหนึ่งก็คือ ผู้ให้บริการมีแนวโน้มจะย้ายเซิร์ฟเวอร์ให้บริการไปยังต่างประเทศ เนื่องจากมีคุณภาพการให้บริการสูงกว่าสามารถให้บริการได้ต่อเนื่องไม่ถูกขัดจังหวะ (มี “up time” สูงกว่า) ซึ่งยิ่งทำให้มีความยุ่งยากลำบากในการควบคุมผู้กระทำความผิดมากขึ้น เป็นผลเสียต่อสาธารณะมากขึ้น
  - นอกจากการพยายามควบคุมตัวกลาง จะไม่ส่งผลบวกต่อการควบคุมผู้กระทำความผิดแล้ว ในทางตรงข้าม ยังส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ ผู้ให้บริการบริการสาธารณะ ซึ่งปกติไม่ได้มีทรัพยากรมากนัก มีแนวโน้มที่จะเลิกให้บริการเนื่องจากไม่ต้องการเสี่ยงกับความผิดที่ตัวเองไม่ได้ก่อ ทำให้ประชาชนมีทางเลือกในบริการและข้อมูลข่าวสารหลากหลายน้อยลง, การปิดกั้นและกรองเนื้อหา นอกจากจะใช้งบประมาณจำนวนมากจากภาษีประชาชนแล้ว ยังทำให้ความเร็วอินเทอร์เน็ตช้าลง, การที่เซิร์ฟเวอร์ให้บริการย้ายไปยังต่างประเทศ ทำให้ต้นทุนการให้บริการสูงขึ้น และเสียช่องสัญญาณ (bandwidth) ต่างประเทศโดยเปล่าประโยชน์ ทั้งหมดเหล่านี้ ล้วนทำให้การเข้าถึงบริการและความรู้ต่าง ๆ ลำบากขึ้น ความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ มีโอกาสเกิดยากขึ้น ซึ่งล้วนเป็นผลเสียต่อ เศรษฐกิจความคิดสร้างสรรค์ และ สังคมอุดมปัญญา ที่ภาครัฐต้องการให้เกิด
- 2. เจ้าหน้าที่รัฐ สังคม และสื่อสารมวลชน จำเป็นต้องปฏิบัติกับผู้ต้องหาในฐานะผู้บริสุทธิ์ ตามสิทธิที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญ**
  - กระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยึดอายัดอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และที่เกี่ยวข้องกับการขอ ดู ทำสำเนา และยืนยันสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ จะต้องเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับหลักสากล ไม่ว่าจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการโดยข้อกล่าวหาตามกฎหมายฉบับใด ไม่ว่าจะ เป็นประมวลกฎหมายอาญา พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ฯลฯ โดยยึดหลัก 2 ประการ คือ ยึดอายุัดทำสำเนาเฉพาะอุปกรณ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาและค่านึงถึงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสำคัญ
  - เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่จะต้องแจ้งขั้นตอนวิธีในการปฏิบัติเกี่ยวกับการยึด อายัด หรือทำสำเนา ให้แก่ผู้ต้องหาให้รับรู้อย่างชัดเจนก่อนการกระทำ การเพื่อให้ผู้ต้องหาถึงสิทธิที่ตนเองมี โดยเครือข่ายฯ จะรวบรวมข้อเสนอแนะต่อข้อปฏิบัติดังกล่าวต่อไป
  - การขอหลักฐานหรือขอความร่วมมือใด ๆ ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร การเรียกให้เข้าพบเพื่อให้ข้อมูลจำเป็นต้องนัดหมายเวลาล่วงหน้า และต้องเป็นการเข้าพบในเวลาทำการปกติ เพื่อความสะดวกในการเดินทางและติดต่อประสานงานที่จำเป็น
- 3. ผู้คนในสังคมควรมีทัศนคติต่อพื้นที่ออนไลน์ เกมคอมพิวเตอร์ และร้านอินเทอร์เน็ต ว่าเป็นดังเช่นกิจกรรมและพื้นที่ทั่วไปในสังคม ซึ่งมีความปลอดภัยมากน้อยปะปน การดูแลต้องตั้งอยู่บนความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ไม่นึกกลัวหรือฮือฮามาไปเองโดยปราศจากข้อเท็จจริง สังคมและสื่อสารมวลชนไม่ควรหวัดรีบเสนอว่าอินเทอร์เน็ตหรือเกมคอมพิวเตอร์เป็นต้นเหตุของทุกปัญหา ทัศนคติเช่นนี้ไม่ต่างอะไรกับ “สื่อเป็นต้นเหตุความรุนแรง” การหวัดรีบโยนบาปเช่นนี้ ตัดโอกาสในการค้นหาสาเหตุร่วมกัน ทำให้การแก้ปัญหาให้ตรงจุดเป็นไปได้**

พร้อมกันนี้ขอเชิญชวนทุกภาคส่วนทั้งรัฐ ภาคธุรกิจ สื่อสารมวลชน และประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ร่วมสะท้อนปัญหาและประเด็นห่วงใย เพื่อนำไปสู่วิปัติร่วมกัน ตลอดจนแก้ไขกฎหมายเดิมและเสนอกฎหมายใหม่ ที่จำเป็นต่อสิทธิเสรีภาพในสังคมข้อมูลข่าวสาร อาทิ ร่างพ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งยังมีได้ตราเป็นกฎหมาย โดยทางเครือข่ายพลเมืองเน็ตยินดีจะประสานกับทุกภาคส่วนผ่านทาง *โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน* (ไอลอร์ <http://law.or.th/>) ต่อไป

เครือข่ายพลเมืองเน็ต

27 กรกฎาคม 2552